

"Mjölka med strumpeband."

En gång var det en soldat nere ifrån Agnaryd, som var ute i krig oppe i Finland. Då var det en bröllkärning som frågade honom, om han ville smaka, hurudan pannkak de hade hemma, för deras ko hade mjölkat. Ja, det hade han inget emot, men hur skulle det gå till? Jo, hon hängde bara opp sina strumpeband, och sedan mjölkade hon råmjölk ur ^{dem/} och bakade en fin, pannkaka, som soldaten fick äta.

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

Uppteckningen rör En dum pojke./Spiritus/

Det var en gång en pojke som hette Spiritus,
och han bodde tillsammans med sin gamla mor. En dag skulle
han gå och fria, som de gör än i dag, naturligtvis, och då sa
moran till honom:

"Ja, nu ska du gå och vända dej som mänsker
och visa, att du kan äta med kniv och gaffel."

"Ja, mor lilla, det ska jag göra," sa han.

När han då kom hem, frågade mor hans:

"Nå, vände du dej nu som mänsker och åt med
kniv och gaffel?"

"Ja, mor lilla, det gjorde jag," sa han.

"Vad fick du då?"

En dum pojke.

/Spiritus/

[Namnet Spiritus
är tvivlingsfritt
akrylt. Flera andra
personer kände
till hustruens namn
inre namnet]

"Gröt och mjölk," sa han.

"Du är då så förgjordat dum! Begriper du inte, att du skulle ätit med sked?"

"Ja men, jag gjorde som mor sa," sa han.

Så skulle han gå och fria en annan gång, och då sa mor hans till honom:

"Visa nu, att du kan vända dej som mänsker och äta med ske."

"Ja, mor lilla, det ska jag göra," sa han.

När han då kom hem, frågade karingen:

"Har du nu visat, att du kan vända dej som mänsker, och ätit med sked?"

"Ja, mor lilla, det har jag."

"Vad fick du för mat?"

"Ost och bröd," sa han.

"Ja, du är då så dummer. Det är bäst jag själv går och friar åt dej, så får flickan följa med hem och ser hur du har det. Men var nu snäll och koka lite grönkål, tills vi kommer hem igen."

"Ja, mor lilla, det ska jag göra," sa han.

Men när de kom tillbaka, var grönkålen så seger, så det stod inte till att äta den.

"Vad tog du till kålen?" sa käringen.

"Jag tog mors gröna tröja, mor lilla," sa han.

"Ja, du är då så dummer. Begriper du inte , att du skulle plockat gröna blad och kokat på," och så blev käringen lessen, för nu hade hon ju blett av med sin tröja också.

Ja, sen gick det i alla fall så lång^{4/}, så det skulle bli bröllop, och då satt de alltid vid stora, långa bord, som stod oppställda i stugan, och åt. Så^{15 Cl} käringen till sin pojk:

"Nu förstår du får du inte glömma att kasta milda ögon på bruden då och då under det ni sitter till bords."

"Ja-ha, mor lilla, det ska jag göra."

Så gick han och fick tag i några fårögon, och bäst som de satt vid bordet, tog han och dängde ett par fårögon~~en~~ i ansiktet på bruden, för kan veta det var ju att kasta milda ögon,

och sina egna kunde han ju inte gärna ta ut och kasta. Ja, så satt han där, och rätt som det var daska han dit ett par fårögon igen.

"Ja, du är då en sån dumbom," sa mor hans.

Ja, när då kalasandet var gå'et över, skulle de gå lägga sej i bruasängen, som alltid är sed, naturligtvis. Och då naturligtvis behövde bruden gå opp och kasta vatten frampå natten och gjorde så med, men så ville han inte släppa henne redigt, utan tog en simme och knöt om henne, för att hon inte skulle kunna springa ifrån honom. Men när hon kom ut, gick där får utanför, och då tog hon och band simmen om en söa, och sen sprang hon därifrån. Inne i sängen låg Spiritus

och väntade, men hon kom inte.

"Moe, moe, ho kommer inte in," skrek han.

"Dra bra," sa moran.

Ja, då började han dra och hala, och till sist hade han söan hos sej i sängen. Det var skunt, kan veta.

"Moe, moe, brua ä lö'en," skrek han.

"Klappa 'na där hon ä lö'en å köss henne där hon ä slät," skrek moran.

Då började han treva om henne och då kom han neråt rumpan på henne.

"Moe, moe, brua skiter pärlor," skrek han.

Då steg moran opp för te se, vad i sjuttan det var för en

han hade i sängen. När hon fick se att det var söan, skällde hon på honom igen.

Men så blev han så svårt sjuk, för han hade fått arbeta så starkt med att dra in söan. Då sa mor hans till honom:

"Vad vill du ha till mat?" för hon tyckte, att han borde ha något riktigt gott.

"Om jag finge lite varmer kattskit," sa han.

Ja, det var ju inte lätt och skaffa, men till sist fick hon fatt på en bit, men han var hård.

"Mor lilla, tugga åt mej," sa han, för han var så dålig. Ja, då gjorde hon det, men så sa han:

"Swälj en med, mor lilla!"

Men det rådde hon inte med.

Så skicka de bud efter prästen att han skulle komma och se om Spiritus. Ja, det gjorde han, men sen hade pojken ett mått, som han hade skitit i. Ovanpå skiten la han ett lager med pengar. När så prästen skulle gå, frågade han, vad han var skyldig.

"Nej jag ska inget ha," sa prästen.

Men då tog han fram måttet och sa att han fick ta vad han ville:

"Men var snäll och inte ta för djupt, för det tar en skiten ände."

Då högg prästen ner i måttet och skulle ta en riktig näve, men då fick han skit på fingrarna, så det tog en skiten ände.

LUDVIGS UNIVERSITET
FOLKMINNESKRIVNING

ACC. NR. 3060

*Alle berättar
C. Ruth. Larsson*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Småland* Upptecknat av: .....
Härad: *Alfta* Adress: .....
Socken: *Trångsjö* Berättat av *for Daniken* .....
Uppteckningsår: *1831* Född år *1864* i *Hälsjö Uda* .....

Uppteckningen rör Sagan om koppargrytan.

Det var en gång en gumma och hennes son, de arbetade vid en stor herragård, så de var som torpare eller så, och de var mycket strängt hållna och fick ligga i och arbeta hårt, som de alltid fick förr i världen vid de stora gårdarna. De behandlade sitt folk mera som djur än som människor. Och fattigt hade de det, naturligtvis, och ont om mat. Så en dag när pojken gick till sitt arbete var han så lessen och nedstämd, för han visste knappt hur de skulle kunna klara sej. Då mötte han en karl, som frågade honom:

"Hur kommer det sej, att du är så lessen?"

"Jo," sa pojken, "vi är så fattiga så vi ha knappt något

att äta."

"Var inte lessen du," sa karlen, "här ska du få en koppar-
gryta av mej, och den behöver du bara sätta på glöverna i spisen
och säja till henna att springa efter vad du vill ha, så gör hon
det."

Ja, det blev ju pojken glad och tacksam för, och så
sprang han hem till sin mor och sa:

"Nu mor ska jag ställa om att vi får mat."

"Hur ska du det kunna," sa modern, "det är väl inte så
lätt."

Jo, pojken satte bara grytan på glöverna, och då sa
hon:

"Jag springer, jag springer!"

"Var snäll och spring till herremannens kök efter lite god mat."

Jaha, det gjorde grytan och kom tillbaka med de finaste och stiligaste maträtter, så de fick äta sej ordentligt mätta. Sen varje gång de kände sej sultna, var det bara att ta fram grytan och sätta den på glöverna, så sprang hon efter mat åt dom. Men på herragårn undrade de, vart all maten tog vägen, för det började krypa ihop, kan veta. När de behövde pengar tog de bara fram grytan och satte henne på värmen.

"Jag springer, jag springer," sa hon.

"Ja, var snäll och spring till herremannens skrin efter pengar," sa de till henne, och det gjorde hon. Men snart märkte herremannen, att pengarna minskades i hans skrin. Då tänkte

han, att det skulle han väl vakta ut och se, vem det var som stal hans pengar. Så en gång hörde han, hur det rumlade om i kistan, och när han gick och öppnade henne, fick han se en liten koppargryta, som låg och rev bland pengarna. Då tog han tag i henne, men hon var starkare, så hon drog honom med sej, och han kunde inte komma loss. Rätt som det var satt han i spisen hos sin fattige torpare, och då bad han, att de för all del skulle släppa loss honom. Men då sa gumman:

"Lika elak som ni va't vid oss, lika elaka ska vi bli vid er."

Men då lovade ^{han dem} de honom, att om de släppte honom lös, skulle de få hälften av hans ägodelar, och då gjorde de det, och sen fick de det bra, och så var den sagan slut.

Acc. 3060

ACC. NR. ¹⁴ 3060

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: ..... Upptecknat av: .....

Härad: ..... Adress: .....

Socken: ..... Berättat av .....

Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

Uppteckningen rör Sagan om Mumle Gåsäg.

Det var en gång ett par fruntimmer, som hade hittat ett gåsäg. Då visste de aldrig, hur de skulle bära sej åt för att få gåsungen utkläckt, men så kom de överens om, att själva ligga ut ägget. Jaha, det gjorde de då, så att de låg tre dagar i stöten och sen byttes de om. Nu vet vi ju, att det tar ungefär 3 veckor att kläcka ut höns- ägg, men det här ägget tog dubbelt så lång tid, så fruntimmer- na fick ligga bortåt sex veckor. Men så en vacker dag hörde de, hur det började rumla och väsnas inne i ägget, och så hörde de en röst, som skrek efter sill och välling, gröt och mjölk. Då blev fruntimren så hiskeligt förvånade förstås,

för de hade trott, att det skulle komma ut en gåsunge, men när ägget gick sönder såg de, att det i stället hade blett en karl, och han sträckte på armarna, när han kröp ur skalet. Ja, då blev dom ju inte så lite belåtna, för de tänkte, att honom var det bra att ha till hjälp i arbetet. Hur han fick namnet Mumle Gåsäggs minns jag inte nu, om det kanske var, för att han hade legat inne i gåsägget och mumlat. I alla så åt han så obeskrivligt mycket, så han åt opp så mycket de hade, och till sist kunde de inte ha honom hemma längre, utan då gick de till en herrgård med honom och frågade, om han kunde användas till något slags arbete. Ja tack, de skulle nog få nytta av honom, och så sattes han som springpojke åt köksan,

och skulle hjälpa henne att bära ved och laga mat och sånt. Men han åt så obegripligt mycket, så han åt opp allt vad de andra skulle ha. Så skickade hon honom till vedboden efter ved, och det tog han så obarmhärtigt mycket, så han kom knappt in genom dörren utan vred den å sned.

Så frågade de honom, vad han ville ha till kvällsmat. Jo, est det skulle va redigt skulle hon koka gröt åt honom på 12 skäppor mjöl.

"Nej bevaras väl," sa köksan, "det kan jag inte laga till så mycket mat."

"Åh, det är inte så farligt," menade han, "jag skall hjälpa dej."

Sen skulle de då hitta på ett passande arbete åt honom, och då ansåg de, att det bästa de kunde göra, så var det att ställa av honom utåt skogen att hugga ~~vedg~~. Jaha, men då ville han ha en äkta bra yxa. Då gick han till smeden, och han smidde en yxa som vägde fem pund, men det var inget tyg för honom. Då smidde han en som vägde tio pund, men den blev inte heller bra, och slutligen smidde smen en yxa, som vägde 20 pund, och den fann han sig belåten med.

När han sen kom ut i skogen, fällde han så himmelens förskräckligt mycke, så han var på och skulle hugga ner mest hele skogen. Då kom inspektorn på herrgården för att se till arbetet, men när han fick se, hur många träd han vräkt ner - han hade inte kvistat dem, utan bara fällt dem - hade han ho-

nom att höra opp och i stället köra hem veden. Ja, då gick han hem och hämtade 4 hästar, och dom satte han för träden och skulle köra hem dom sådana de var med grenar och ris, men de orkade inte med att dra. Då blev han arg och drog till den ene hästen i huvet, så att huvet rok av, och sen tog han ett träd under vardera armen och släpade hem. Men då blev de alldeles förskräckta på herragårn, och vågade inte behålla honom längre, och så visste de ingen annan att skicka honom till än kungen.

Ja, kungen tog vänligt emot honom, och tyckte det var bra, att han hade kommit dit. Så gick det som det brukar gå, landet blev anfallet av fiender, och då lovade konungen Mumle

Gåsägg, att kunde han fördriva fienden, skulle han få prinsessans hand. Jaha, det var han med på. Men så ville han ha en duktig matsäck, och då tog de och gjorde en ränsel åt honom av 15 oxhudar, som de sydde ihop. Sen fylldes den med all slags mat, bl.a. 15 tunnor råg till gröt och mycke annat. Men så skulle han ha en bra klubba också, och då gjorde smen en, som vägde 15 pund.

"Den är bra att knäcka nötter med," sa Mumle Gåsägg.

Då gjorde smen en annan, som vägde 20 pund.

"Den är bra att pligga skor med," menade Mumle Gåsägg.

Men sen hjälptes han och smeden åt att göra en, som vägde 20 skeppund, och kan veta 1 skeppund är 100 pund och 1 pund $8\frac{1}{2}$

kg. så den tyckte han var lagom stor. Sen tog han klubban och ränseln och gavs sig iväg. När han hade gått en stund blev han hungrig och satte sig ner och började äta av sin matsäck, för han ville va mätt, innan han anföll fienden. När han satt där med mataränseln framför sej, började fiende beskjuta honom med kanonkulor, men det fäste han sej inte för. Men hur det var sköt de en kula i vrångstrupen på honom, så han rådde inte med att svälja. Då blev han ärger och tog sin klubba och gick emot fienden, och de blev alldeles färskräckta och flydde som agnar för vinden.

Men när han kom tillbaka blev kungen inte glad, för han hade ju lovat honom sin dotters hand, men hade hoppats, att Mumle Gåsägg skulle stupa i striden mot fienden. Nu hade

han inget annat och göra än att skicka iväg honom att hämta en skatt, som själve översten eller Skam jag vill sä' var husbonde över. Men var skatten var kan jag inte klargöra, men bevakad det var han, så det var inte nimt att komma och kräva ut' en, det ska jag tala om, och det var det kungen visste, så han hoppades ju, att Mumle Gåsägg aldrig mer skulle komma tillbaka.

Emellertid när Mumle Gåsägg kom till det ställe där skatten var, så framförde han sitt ärende.

"Nehej," sa skattens husbonde, "så fast som dessa ekar stå, så fast är det att ingen kommer åt skatten," och så visade han på några alldeles förskräckligt stora ekar, som växte där. Då tog Mumle Gåsägg tag i toppen på den ena, och sen vred han den runt ända ner till roten som om det hade va't en vidja.

Så hade han sin stora yxa med sej, och med den högg han ner den andra eken i ett enda hugg. Men så skulle han klyva den också, och när han hade spräckt eken i storändan, sa han till den fina husbonden, att han skulle ta tag i halvorna och bända utåt. Jaha, det gjorde han, men då ryckte Mumle Gåsägg bort sin yxa, så att eken slog ihop och Skam blev sittande fast med båda händerna fastlåsta. Mumle Gåsägg var inte sen att basa på honom, och det gjorde han med besked, ska jag säga. Då bad Skam så vackert, att han skulle få slippa lös.

"Ja om du ger mej skatten," sa Mumle Gåsägg.

Ja, det fick han och sen släppte han Skam lös igen. När han gick därifrån hade han hela den stora ränseln av de

tolv oxhudarna full med pengar. När han närmade sej slottet, la han sej ner på backen för att sova och snarkade så obarmhärtigt. Det kom kungen och fick höra och blev alldeles förskräckt. Om jag inte minns fel slutade det så att Munle Gåsägg dödade kungen och gifte sej med prinsessan.

ACC. NR. 3060

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: ..... Upptecknat av: .....

Härad: ..... Adress: .....

Socken: ..... Berättat av .....

Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

Uppteckningen rör Sagan om saltkvarnen.

Sagan om salt-
kvarnen.

Vem som har berättat den här sagan för mej eller varifrån jag fått den, kan jag inte klara, men det var någon gång när jag var liten.

Det var i alla fall två bröder, den ene var fattig, som en kan va, och den andre var något nära välmående, så den fattige brukade gå till den rike iblan' och få sej lite mat. Så gick han dit en julafton, men då hade brodern fint främmande, och då ville han inte ha med en sådan där dusker, så han sa till honom:

"Kan du inte hålla dig härifrån själve julaf-
ton, när jag har främmande."

Så fick han ett bra fläskastyrcke, för att han

skulle kunna koka sej lite julamat, kan veta, och sen sa bror hans till honom:

"Gå nu bara, så jag slipper dej!"

Jaha, då begav han sej på hemväg. När han hade gått ett stycke, mötte han en karl, som frågade honom, om han ville byta fläskastycket mot en kvarn.

"Nej, det vet jag inte," sa han, "det tror jag inte jag kan, för det är ju jul och jag har ingen mat, så jag behöver mitt fläskastycke."

"Ja, men ser du, denna kvarnen är sådan, att den maler allting, vad du vill."

Ja, då var han hågad på att byta, och så bar han hem

kvarnen och hade den att mala all möjlig fin mat, litet av alla sorter, så det var ju mycket bättre, än om han bara hade haft fläsket. Och sen fick han det så bra, för allt vad han behövde, det mol kvarnen åt honom.

När det hade gått en tid, kom hans bror på besök, och då blev han alldeles häpen över hur bra hans fattige bror hade det.

"Vad i alla tider har du tagit dej till, eftersom du har det så bra nu då," menade han.

"Jo-o," sa den fattige, "när jag gick hem från dej julafton mötte jag en karl, och han ville byta till sej mitt fläskastykke mot en kvarn, och det gjorde jag, och den kvar-

nen har jag god nytta av, för hon maler allt vad jag behöver."

Då ville den andre brodern köpa kvarnen för en stor summa pengar, men hur mycket det var, kommer jag inte ihåg, men det var i alla fall bra mycket. Jaha, det skulle han då få.

Så var det på sommartiden, och då vet vi ju, att när Ola kommer är det ont om säden och maten. En dag hade de slåttrahjälp, och då skulle de ha sill och potatis och välling.

"Det kan jag stanna hemma och göra i ordning," sa brodern, som hade köpt kvarnen.

"Ja-a, det kan du väl göra, om du det vill," sa hustrun och följde med det andra slätterfolet ut. Men så

dröjde det så välsignat länge, innan karlen kom med midda'n, så till sist begynte de tröttna på att vänta och gick hem för att se, varför han aldrig kom.

När de hade gått på morron, hade karlen tagit fram kvarnen och satt hennå att mala sill, potatis och välling. Jaha, allt gick bra, och där kom och rann ut sill och välling och potatis, men när han så skulle stämna kvarnen, så kunde han det inte, för det hade brodern glömt att lära honom. Kvarnen bara malde och malde mer och mer, så till sist var hela köket fullt av välling och sill. Då öppnade han dörren, och då flöt maten ut på gården, så när slätterfolket kom hem, kom maten och vällde emot dem. Då måste en av dem springa

efter den andre brodern, så att han fick stämma kvarnen.

Men nu var den rike brodern tje'er vid kvarnen, så den andre fick gärna igen kvarnen, bara han ville ta den, så han blev av med henne. Ja, det hade han inget emot, och så tog han med sej kvarnen hem. Nu fick han det riktig⁴/bra. Kvarnen malde allt vad han nånsin kunde önska, så han tog och byggde sej ett fint slott, guldbeslaget och allting, så det var så dråpeligt fint så maken hade då ingen sett.

En vacker dag kom de kungliga för att se, hur fint han bodde, och de blev alldeles häpna. Men så ville konungen äntligen köpa kvarnen, och när han erbjöd halva sitt konungarrike, gick mannen med på det köpet. Ja, sen gick de kungliga

- 30
3060

3056

ombord på sitt skepp - för de hade kommit sjövägen kan veta,
och kvarnen hade de med sig. Men när de kommit ett stycke från
land märkte kocken, att han inte hade något salt, men då tog
kungen fram kvarnen och skulle ha henne att mala salt. Jaha,
det gick bra, men när han skulle stämma henne, visste han inte
hur han skulle vända sej. Kvarnen malde och malde, så hela skep-
pet blev fullt av salt och gick till botten, och där nere på
havsbotten ligger kvarnen än i dag och maler salt, och det är
därför vattnet i havet är salt.

Jag brukar berätta den här sagan ibland när jag är
borta på kalas, och då bruka de skratta åt henne så de kan gå åt.

Register:

Trollkärningen, som mjölkade mjölk ur ett par strumpeband.....	1
Historien om en dum pojke.....	2
Sagan om koppargrytan.....	10
Sagan om Mumle Gåsägg.....	14
Sagan om saltkvarnen.....	24
Register	31.